

KESKI-SUOMEN ELY-KESKUKSEN VESIENHOIDON YHTEISTYÖRYHMÄN KOKOUS 25.4.2023

Aika **25.4.2023 klo 12.00–15.30**

Paikka Jyväskylän pääkirjasto, Vapaudenkatu 39–41, Jyväskylä ja Microsoft Teams-etämahdollisuus

Läsnä Liite 1

1 Kokouksen avaus ja edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen

Keski-Suomen ELY-keskuksen ympäristövastuualueen johtaja Kari Lehtinen avasi kokouksen 12:00. Lehtinen mainosti JTF-rahoituksia Keski-Suomen alueella ja mainitsi tulossa olevasta yhteishankkeesta Pirkanmaan ja Satakunnan kanssa. Seuraavaksi yhteistyöryhmälle esiteltiin Vesiyksikön tuore päällikkö Mika Oraluoma. Oraluoma kertoi työhistoriastaan Lapin ELY-keskuksen kalatalouspäällikkönä. Myös yhteistyöryhmän paikallaolijoiden kesken käytiin lävitse lyhyt esittelykierrös. Todettiin, että edellisen kokouksen (15.12.2022) pöytäkirja oli käynyt kommenttikierroksella. Korjattu versio hyväksyttiin ja on ladattuna Keski-Suomen ELY-keskuksen verkkosivuilla. Sihteerinä palaverissa toimii Toni Roiha.

2 Vesienhoidon ajankohtaista (Mari Nykänen, Keski-Suomen ELY-keskus)

Mari Nykänen päivitti vesienhoidon ajankohtaistalouksia. Aluksi käytiin lävitse vesienhoidon töiden aikataulutusta vuosille 2023–2028. Todettiin, että vuoden 2023 ohjelmassa on 2. kauden toteumatietojen kokoaminen, painetarkastelun aloittaminen ja työohjelman ja keskeisten kysymysten kuulemismateriaalin valmistelu. Kuuleminen alkaa vuoden 2023 joulukuussa.

Seuraavaksi esityksessä keskityttiin eri sektorien toimenpiteiden toteutumisiin suhteessa 2. kauden tavoitteisiin. Esityksessä käytiin lävitse maatalous-, metsätalous-, haja-asutus- ja yhdyskuntajätevesi- sekä kunnostus-, säännöstely- ja vesirakentamissektorien toimien toteutumista.

Tavoitteiden toteutuminen verrattuna esitettyihin tavoitteisiin vaihteli runsaasti toimenpiteittäin. Maatalouden toimenpiteistä hyvin toteutuneita olivat maatalouden suojavyöhykkeet, maatalouden tilakohtainen neuvonta sekä kasvinsuojeluaineiden käytön vähentäminen ja luonnonmukaisesti viljelty peltoala. Metsätalouden toimenpiteistä tavoitteisiin päästiin metsätalouden tehostetun vesiensuojelusuunnittelun osalta. Haja-asutus- ja yhdyskuntajätevesisektorin tavoitteet saavutettiin tehostetun ammoniumtyypin poiston sekä puhdistamojen uusimisen ja peruskorjaamisen osalta. Kunnostus-, säännöstely- ja vesirakentamissektorin osalta suunniteltuja toimenpiteitä oli toimenpideohjelmassa yhteensä noin 60 kappaletta (selvitys, suunnitelma, toteutus). Näistä suunnitelmassa tavoitteeksi nimetyistä hankkeista toteutui vain alle 30, mutta pienempien vesistöjen suunnitelmia tai esim. purokunnostuksia toteutui kuitenkin yli 80 kpl. Tarkemmat toteumatiedot julkaistaan keskitetysti sivustolla: <https://seuranta.vaikuta-vesiin.fi/>

Esityksessä Nykänen ohjeisti myös kokouksessa toteutettavan työpajaosion toteuttamista. Kolmiosaisen ryhmäkeskustelujen tarkoituksena olisi saada YTR:n ajatuksia keskeisistä kysymyksistä vesienhoidossa vuosille 2028–2033 ja lisäksi kuulla toiveita kuulemisasiakirjan esitystavalle.

Lopuksi käytiin lävitse lyhyesti seuraavat ajankohtaiset tiedotusasiat:

26.5.2023

KESELY/197/2021

- Metsätaloudelle herkkien vesien aineiston tarkistaminen on meneillään.
- Keski-Suomen metsätalouden toimenpiteiden edistämisestä pidettiin työpaja 23.3.2023. Asetettiin tavoitteeksi järjestää keskisuomalaisille toimijoille webinaari Metsäkeskuksen kanssa alkusyksystä.
- Keski-Suomen vesistökuunnostuspäivä pidettiin Äänekoskella 19.4. Esitysten nauhoitteet tulevat myöhemmin ELY-keskuksen YouTube-kanavalle.
- Valmisteilla on vesien- ja merenhoidon SIP Life-hankehakemus. Tavoitteena mm. edistää 3. kauden toimeenpanoa. KESELY mahdollisesti mukana.

Keskustelujen yhteydessä todettiin, että Äänekosken tapahtumassa (19.4.) oli ollut harmillisen vähän kuntien edustajia, etenkin kun hankerahaa (esim. JTF) on tällä hetkellä erityisen hyvin saatavilla. Kunnat ovat kuitenkin keskeisessä roolissa vesienhoidon toteuttamisessa.

3 Vesienhoidon toimenpiteiden toteutuminen turvetuotantosektorilla Keski-Suomessa 2. vesienhoitokaudella ja toimialan nykytilanne (Toni Roiha, Keski-Suomen ELY-keskus)

Roiha esitteli turvetuotantoalan nykytilannetta Keski-Suomessa. Esityksessä todettiin, että aktiivisesti (valmistelussa, tuotannossa, jälkihoidossa) käytössä oleva pinta-ala on laskenut vuodesta 2009 n. 32 %. Lähivuosina aktiivinen pinta-ala tulee vielä jälkihoitojen päättymisen jälkeen vielä laskemaan.

Turvetuotannon sijoittumisessa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia. Edelleen valtaosa Keski-Suomen turvetuotannosta sijoittuu Saarijärven reitin alueelle (50,5 %, 1860 ha). Turvetuotantoa sijaitsee myös Jämsän reitillä (17,5 %, 644 ha), Viitasaaren reitillä (9,6 % 352 ha), Keuruun reitillä (7,5 %, 277 ha) ja Mäntyharjun reitillä (6,9 % 255.8 ha). Lopuilla valuma-alueilla on yksittäisiä/muutamia toiminnassa olevia tuotantoalueita, joiden aktiivinen ala vaihtelee n. 15–110 ha. Rautalammin reitillä ei ole enää toiminnassa olevaa turvetuotantoalaa Keski-Suomen puolella.

Kuormitus parametreistä kokonaisfosforin, kokonaistypen ja kiintoaineen vuosittaiset kuormitukset ovat laskeneet viimeisen viidentoista vuoden aikana, kun taas kemiallisen hapenkulutuksen kuormitusarvot eivät ole juurikaan laskeneet vuodesta 2012 lähtien.

Kuormituskehitykseen kokonaisfosforin, kokonaistypen ja kiintoaineen osalta lienee kaksi pääsyytä:

1. toiminnan runsas vähentyminen (32 % + jälkihoidossa olevat alueet).
2. parantuneet vesiensuojelurakenteet (15 vuoden aikana).

Kemiallisen hapenkulutuksen osalta selvää trendiä kuormituksen kehityksessä ei havaittu. Tähän pääsyyntä turvetuotantoalueiden vesiensuojelurakenteet (pl. kemiallinen puhdistus) eivät yleensä vähennä kemiallista hapenkulutusta. Lisäksi tähän voi vaikuttaa yleisesti havaittu järvien rusketustrendi.

Roiha esitteli seuraavaksi vesienhoidon toteumaa turvetuotannon osalta. Ensimmäisenä tavoitteena oli saavuttaa tilanne, jossa kaikilla tuotantoalueilla on ympäristölupa ja BAT käytössä. Keski-Suomen ELY-keskuksen alueella BAT vaatimus pääsääntöisesti toteutuu. Alueella on vain yksittäisiä tuotantoalueita, joilla on vielä käytössä esim. kesäaikainen pintavalutuskenttä. Todettiin kuitenkin, että perusrakenteisia (yleensä laskeutusallas + virtaamansäätö) tuotantoalueita ei enää ole toiminnassa. Tuotantoalueista suurimmalla osalla on vesiensuojelurakenteena ojitettu pintavalutuskenttä.

Ympäristösuojelulain perusteella myös alle 10 hehtaarin turvetuotantoalueiden on täytynyt hakea ympäristölupaa 1.9.2020 mennessä. Keski-Suomen alueella tämä tarkoitti sitä, että suurin osa pienistä toimijoista ei hakenut lupaa ja on ajanut toiminnan alas. Muutamia näistä alueista on kuitenkin tällä

26.5.2023

KESELY/197/2021

hetkellä aluehallintovirastossa luvittavana. Uusia turvetuotantoalueita ei ole Keski-Suomen ELY:n alueella luvituksessa. Keski-Suomen ELY-keskuksen alueella on myös turvetuotantoalueita, jotka eivät ympäristöluvasta huolimatta ole aloittaneet toimintaansa.

Yhtenä vesienhoidon tavoitteena oli myös kiinnittää huomiota tuotannon loppuvaiheeseen sekä jälkihoitoon. Roiha totesi, että jälkihoitovaihe kestää tapauskohtaisesti yleensä n. 2 vuotta. Tänä aikana tuotantoalue siistitään eli tarpeettomat rakenteet ja rakennelmat sekä jätteet (esim. aumamuovit) poistetaan alueelta. Lopputarkastuksella todetaan alueiden kasvipeitteisyys (tuhkaus usein nopeuttaa kasvillisuuden kehitystä). Huomattavaa on, että kasvillisuuden muodostus voi vaihdella runsaastikin. Tarkkailut ja vesiensuojelurakenteet ovat toiminnassa jälkihoidon ajan.

Kuluvalla kaudella olisi tarkoitus kiinnittää huomiota myös alueiden jälkikäyttöön. Roiha totesi, että SYKE:n vetämän MERLIN-hankkeen alla on asiaa käsitelty runsaasti. Useimmiten alueet metsitetään tai alue otetaan maatalouden käyttöön. Viime vuosina myös erilaiset kosteikot ovat yleistyneet. Uusien hankkeiden ja rahoituskanavien kautta myös muita käyttömuotoja on ilmestynyt (esim. tuuli- ja aurinkovoimapuistot)

4 Ennallistamisen ja vesistökuunnostuksen JTF-rahoitusmahdollisuudet (Janne Nummi, Keski-Suomen ELY-keskus)

Nummi esitteli Uusiutuva ja osaava Suomi 2021–2027-ohjelmaan kuuluvan JTF-rahoituksen mahdollisuuksia ennallistamisen ja vesistökuunnostuksen osalta. Näihin suorimmin liittyvä osio JTF:ssä on turvetuotantoalueiden kunnostus ja muuttaminen, jonka osuus koko JTF:stä on 5 %. JTF nojaa vahvasti alueellisiin siirtymäsuunnitelmiin, jotka löytyvät ko. maakunnan liittojen verkkosivuilta. Alueellisten siirtymä suunnitelmien käytäntöönpanossa on käytössä seuraavat suunnitelmille yhteiset toimintatyytit:

"Turvetuotannosta poistuvien soiden ennallistaminen sekä selvitykset ja pilotoinnit niiden ennallistamisen ja jälkikäytön edellytyksistä ja mahdollisuuksista; kattaa myös turvetuotannosta poistuvien soiden yhteydessä olevat vesistöalueet, mikäli niiden kunnostamisen tarve liittyy turvetuotannon loppumiseen."

Käytännössä hankkeiden tavoitteena olisi, että

- turvetuotantoalueiden, suonpohjien ja turvetuotantoon varattujen alueiden päästöt ovat vähentyneet merkittävästi
- turvetuotannosta vapautuneilla alueilla on otettu käyttöön alueelle soveltuva jälkikäyttömuoto tai ne on ennallistettu
- jälkikäyttömuodot työllistävät ja tuovat alueen yrityksille uutta liiketoimintaa
- turvetuotannon yhteydessä olleet vesistöalueet on kunnostettu ja järvien kuormitus on vähentynyt

Jälkikäytölle erilaisia vaihtoehtoja on monia. Esitelmässä nostettiin esille ennallistaminen, kosteikot, tulva-altaat, soistaminen ja vesistökuunnostukset. Esityksessä korostettiin, että ympäristöluvan velvoitteiden täyttäminen ei täytä rahoituksen kriteerejä. Nummi mainosti MERLIN-hankekokonaisuutta, jonka tavoitteena on demonstroida ja edistää luonnon monimuotoisuutta, erilaisia palveluita ja sosioekonomisia etuja edistäviä ennallistamisratkaisuja. Hankkeeseen voi tutustua tarkemmin seuraavan linkin kautta ([MERLIN-hanke](#)). Rahoituksen osalta todettiin, että Keski-Suomen alueella ennallistamiseen kohdistuva myöntövaltuus on n. 3,8 miljoonaa euroa. Lisäksi todettiin, että investointihankkeilla maksimi tuki-prosentti on 70 % ja kehittämishankkeilla 80 %. Tuen piiriin kuuluvan kunnostetun ja jälkikäyttöön otetun maaperän tavoitepinta-ala on vuoteen 2029 mennessä 400 ha.

Nummi totesi, että tuensaajaksi kelpuutetaan mm. kunnat, kuntayhtymät, kehitysyritykset ja muut julkiset organisaatiot, tutkimus- ja koulutusorganisaatiot, pk-yritykset, yhdistykset ja säätiöt. Suuryritykset voivat olla mukana ns. hyödynsaajina, mutta eivät toimia hakijana. Hakijana ei voi myöskään toimia yksityiset henkilöt tai yksityiset elinkeinoharjoittajat (toiminimi).

26.5.2023

KESELY/197/2021

Nummi esitteli yleisellä tasolla hakemuksissa huomioon otettavia asioita, valintaperusteita ja pisteytystä. Lopuksi todettiin, että hakemuksia voi jättää koko ajan 15.12.2023 saakka. Tämän rahoituksen puitteissa hankkeen toteutusaika tulisi olla n. 2–3 vuotta. Tämänhetkisen tiedon mukaan hankkeiden tulisi olla valmiina vuoden 2026 loppuun mennessä. Esitelmän lopussa on kerättyinä linkkejä, joista löytyy runsaasti lisätietoa.

5 Katsaus vesiemme tilaan – missä eniten haasteita? (Hanna Aarnos, Keski-Suomen ELY-keskus)

Aarnos esitteli yhteenvetoaineistoa Keski-Suomen pintavesien ekologisesta tilasta. Todettiin, että 71 % (322 kpl) Keski-Suomen luokitelluista vesimuodostumista on vähintään hyvässä tilassa. Tämä tarkoittaa sitä, että 29 % (133 kpl) osalta vesimuodostuma ei ole saavuttanut tavoitetilaa. Ekologisen tilan arvioinnin perusteella vesimuodostumien tilan parantuminen oli tapahtunut 36:ssa muodostumassa (aito tilan parantuminen 8:ssä), kun taas ekologisen tilan oli arvioitu heikentyneen yhteensä 27:ssä (aito tilan heikentyminen 9:ssä) muodostumassa. Vesimuodostumista on 21 %:n arvioitu olevan riskissä heikentyä ekologiselta tilaltaan hyvästä huonommaksi. Aarnos totesi, että syyt ekologisen tilan muutoksille (parantuminen/heikentyminen) olivat tapauskohtaisia eikä mitään yhtenevää syytä tilan muutoksille ollut havaittavissa.

Aarnos oli esitelmässään tarkastellut kuinka hyvää huonommassa ekologisessa tilassa olevat vesimuodostumat sijaitsevat eri vesienhoitoalueilla (VHA2 ja VHA3). Keski-Suomen alueella hyvää huonommat vesimuodostumat ovat keskittyneet enemmälti Kymijoen-Suomenlahden vesienhoitoalueella (VHA2). Tarkemmin Kymijoen-Suomenlahden vesienhoitoalueella (VHA2) hyvää huonommat vesimuodostumat ovat korostetusti keskittyneet Saarijärven reitille (hyvää huonommat 50 %, 41 kpl) sekä Suur-Päijänteen alueella (hyvää huonommat 35 %, 18 kpl). Pohjavesien osalta kemiallinen tila oli määritelty huonoksi 9 %:ssa (21 kpl) pohjavesimuodostumia.

6 Keskustelua ryhmissä vesienhoidon keskeisistä kysymyksistä kaudelle 2028–2033

Kokouksen jälkimmäisessä osiossa kahvitauon jälkeen keskusteltiin ryhmissä vesienhoidon keskeisistä kysymyksistä kaudelle 2028–2033. Ryhmätyössä esiin tulleet huomiot on kirjattu pöytäkirjan liitteeseen 2.

7 Seuraava kokous

Sovittiin alustavasti, että seuraava yhteistyöryhmän kokous järjestetään syyskuussa 2023. Kokouksen muotoa ei vielä sovittu. Keskusteluissa kannatusta saivat sekä läsnäolo että hybridikokousmallit.

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 15.30.

Sihteeri Toni Roiha

Jakelu Yhteistyöryhmän jäsenet, varajäsenet ja muut kokoukseen osallistuneet

Liite 1. Osallistujalista (yhteistyöryhmän jäsenet/varajäsenet sekä muut osallistujat, Teams tai paikallaolo)

26.5.2023

KESELY/197/2021

Taho/toimiala (jäsen)	Läsnä	Taho/toimiala (varajäsen)	Läsnä
Marika Masalin-Weijo (Joutsa, Luhanka) Joutsan seutukunta	x	Risto Salonen (Luhanka) Joutsan seutukunta	
Arja Sillankorva (Laukaa) Jyväskylän seutukunta		Marianne Ojanperä (Uurainen) Jyväskylän seutukunta	x
Piia Koski (Jämsä) Jämsän seutukunta		Jonna Yli-Karjanmaa (Jämsä) Jämsän seutukunta	
Taina Lahtinen-Joensalmi (Keuruu) Keuruun seutukunta		Niina Koivula (Multia, Petäjävesi) Keuruun seutukunta	
Raimo Pekkanen (Karstula) Saarijärven-Viitasaaren seutukunta		Katja Lappalainen (pohjoinen Keski-Suomi) Saarijärven-Viitasaaren seutukunta	
Anna Kervola (Äänekoski) Äänekosken seutukunta		Milla Saarinen (Konnevesi) Äänekosken seutukunta	x
Reima Väливаара Keski-Suomen liitto		Hanna Kunttu Keski-Suomen liitto	
Timo Meronen Keski-Suomen Kalatalouskeskus ry	x	Joonas Pysäys Keski-Suomen Kalatalouskeskus ry	x
Reino Hakkarainen (Kivijärven kalatalousalue) Kalatalousalueet	x	Ari Linja-Aho (Pihtiputaan kalatalousalue) Kalatalousalueet	
Juhani Paavola Suomen luonnonsuojeluliiton Keski-Suomen piiri ry	x	Markku Julkunen Suomen luonnonsuojeluliiton Keski-Suomen piiri ry	
Tuomo Laitinen Keski-Suomen vesi ja ympäristö ry	x		
Olavi Niemi Pelastetaan reittivedet ry		Jaakko Koppinen Pelastetaan reittivedet ry	
Vesa Laitinen ProAgria Keski-Suomi ry		Kai Paltamaa ProAgria Keski-Suomi ry	
Jarkko Nurminen MTK Keski-Suomi	x	Anja Kettunen MTK Keski-Suomi	
Pauli Rintala MTK Metsälinja		Juha Jokinen MTK Metsälinja	
Juha Jämsén Suomen metsäkeskus	x	Asta Vaso Suomen metsäkeskus	
Reijo Hokkanen Metsähallitus	x	Panu Kuokkanen Metsähallitus	
Anna Riikka Nickull (Metsä Group) Metsäteollisuus		Pia Siirola-Kourunen (UPM Specialty Pa- pers Oy) Metsäteollisuus	
Leena Siltaloppi (Neova Oy) Turvetuotanto	x	Teija Hartikka (Neova Oy) Turvetuotanto	
Yrjö Lankinen Suomen Kalankasvattajaliitto ry		Tero Puttonen Suomen Kalankasvattajaliitto ry	
Hannu Ruotsalainen (Koskienergia Oy) Energiateollisuus ry	x	Teemu Sarnola (Vattenfall Oy) Energiateollisuus ry	

26.5.2023

KESELY/197/2021

Taho/toimiala (jäsen)	Läsnä	Taho/toimiala (varajäsen)	Läsnä
Petri Tuominen (Jyväskylän Seudun Puhdistamo Oy) Vesilaitosyhdistys ry (puhdistamot)	x	Sonja Pyykkönen (Jyväskylän Seudun Puhdistamo Oy) Vesilaitosyhdistys ry (puhdistamot)	
Jukka Tyrväinen (Alva-yhtiöt Oy) Vesilaitosyhdistys ry (vesilaitokset)	x		
Anu Eskelinen Geologian tutkimuskeskus		Jari Hyvärinen Geologian tutkimuskeskus	
Katja Kulo Luonnonvarakeskus	x	Tapio Keskinen Luonnonvarakeskus	
Saija Koljonen Suomen ympäristökeskus	x	Niina Kotamäki Suomen ympäristökeskus	
Heikki Hämäläinen Jyväskylän yliopisto			
Marjut Remes Puolustusvoimat		Anna Kralik Puolustusvoimat	
Kari Leskinen Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto			
Markus Huolila Pohjois-Savon ELY-keskus (Järvi-Suomen kalatalouspalvelut)		Veli-Matti Paananen Pohjois-Savon ELY-keskus (Järvi-Suomen kalatalouspalvelut)	
Merja Lehtinen Keski-Suomen ELY-keskus (elinkeinot, työvoima ja osaaminen -vastuualue)		Marja Vesteri Keski-Suomen ELY-keskus (elinkeinot, työvoima ja osaaminen -vastuualue)	
Katja Leskisenoja (yhteistyöryhmän sihteeri) Keski-Suomen ELY-keskus (ympäristövastuualue)	x		
Mari Nykänen (vesienhoidon koordinaattori) Keski-Suomen ELY-keskus (ympäristövastuualue)	x		
Kari Lehtinen (yhteistyöryhmän puheenjohtaja) Keski-Suomen ELY-keskus (ympäristövastuualue)	x		

Jäsenten/varajäsenten lisäksi läsnä:

Jouni Kivinen/Keski-Suomen ELY-keskus
Hanna Aarnos/Keski-Suomen ELY-keskus
Toni Roiha/Keski-Suomen ELY-keskus
Lauri Kaisto/Keski-Suomen ELY-keskus
Mika Oraluoma/Keski-Suomen ELY-keskus
Janne Nummi/Keski-Suomen ELY-keskus

26.5.2023

KESELY/197/2021

Liite 2.

Keski-Suomen vesienhoidon yhteistyöryhmän kokouksen 25.4.2023 Keskeiset kysymykset -keskustelussa esiin nousseiden kommenttien koonti.

Kokouksessa osallistujat jaettiin kolmeen ryhmään (1 läsnä ja 2 etänä), joissa kaikissa keskusteltiin vesienhoitokauden 2028–2033 keskeisistä kysymyksistä samanlaisella johdannolla. Jokaisessa ryhmässä oli mahdollista ottaa kantaa vesienhoitoalueiden 2 tai 3 keskeisiin kysymyksiin, ja jos joku huomio olisi koskenut vain toista aluetta olisi se kirjattu erikseen, mutta tällaisia vain toista aluetta koskevia huomioita ei tehty. Keskustelu oli jaettu kolmeen jaksoon, joiden väleissä ryhmissä esiin tulleet huomiot jaettiin myös muille ryhmille.

Keskusteluosio 1:

Keskeiset kysymykset vesienhoidossa 2028–2033: mihin tulisi mielestänne kiinnittää erityistä huomiota?

Tässä osiossa ryhmissä keskusteltiin vapaasti keskeisistä kysymyksistä. Johdantoja kerrottiin, että keskeiset kysymykset voivat liittyä esim. vesien tilaan liittyviin keskeisiin ongelmiin ja kehittämistarpeisiin (esim. vesien tilan parantamisen pullonkauloja, uusia paineita) tai keinoihin ja toimiin, joilla vesien tilaa voidaan parantaa tai vaikkapa rahoitus- ja yhteistyömahdollisuuksiin.

Etäryhmän 1 kommentteja:

- Tulisi pohtia olisiko eri sektoreilla kuten maataloudessa, metsätaloudessa ja kunnostussektorilla löydettävissä uudenlaisia toimenpiteitä, joilla saataisiin lisää vaikuttavuutta. Toimenpiteitä on tehty paljon, mutta painetta vesien tilaan aiheutuu edelleen.
- Valuma-alueilla tehtäviin toimenpiteisiin tarvitaan huomiota siten, että kuormitusta vesistöihin ja vaikutusta saataisiin vähennettyä. Tämä on tärkeää etenkin ilmastonmuutos huomioiden. Kuormituksen lisääntyminen vaikuttaa mm. kalakantoihin.
- Ilmastonmuutoksen vesistövaikutuksiin yleisemminkin tulisi varautua.
- Yleisempien vesienhoidon suunnitteluasiakirjojen lisäksi tarvitaan lisää viranomaisten ja toiminnanharjoittajien keskinäistä vuorovaikutusta toimenpiteiden toteuttamisessa.
- Erityishuomiota/nopeaa puuttumista tilanteeseen tarvittaisiin erityisesti niiden vesien osalta, joiden on tunnistettu olevan riskissä heiketä, jotta tila ei heikkene alle hyvän (verrattuna vesiin, jotka ovat esim. olleet pidempään alle hyvän tilan).
- Vesistöjen kunnostustoimenpiteitä tarvitaan jatkossakin, vesimuodostumassa tehtävien toimenpiteiden lisäksi tulee huomioida valuma-alueella tarvittavat toimenpiteet.
- Vaellusyhteyksien ennallistaminen. Myös luokiteltuja vesiä pienempien vesien noususteiden poistaminen ja ns. ”isännättömien patojen” huomioiminen, eli nousuesterakenteet, joiden omistaja voi olla epäselvä tai joilla ei ole lupaa.

26.5.2023

KESELY/197/2021

- Vesilain muutos on vireillä, ja mikäli sen myötä tulee ns. nollavelvoitteiden muuttamisen tarpeita, tulisi tähän työhön olla riittävä resursointi.
- Huomiota tarvitaan myös seuraaviin: puhdistamojen ylivuodot, kaupunkien ja taajamien hulevesien hallinta.

Etäryhmän 2 kommentteja:

Ryhmässä 2 käytiin aluksi keskustelua erilaisista teknisistä ratkaisuista, joilla voitaisiin parantaa vesiensuojelutasoa esimerkiksi metsätaloustoimien ja turvetuotannon yhteydessä.

Huomioon otettaviksi asioiksi nousivat:

- Ilmastonmuutokseen varautuminen esimerkiksi riittävällä mitoituksella (varautuminen runsaampiin sateisiin) ja ottamalla huomioon myös talviaikainen vesiensuojelu (talvivirtaamien kehittyminen).
- Metsätalouden luonnonhoidon ja ennallistamisen yhdistäminen vesienhoitoon. Metsätalouden puolella tämä voisi tarkoittaa erilaisien luontopohjaisien ratkaisujen (pintavalutuskentät ja kosteikot) rakentamista erilaisille jouto- ja kitumaille ja suurien viemäriojamaisten vesien johtamisen monimuotoistamista (esim. puuniput).
- Valuma-alue suunnittelutyökalujen parempi hyödyntäminen. Valuma-alue työkalujen tulisi myös löytyä yhdestä tasosta, jotta niitä ei tarvitsisi kaivaa eri lähteistä.
- Valuma-aluekohtaisessa suunnittelussa tulisi korostaa eri organisaatioiden välistä yhteistyön tärkeyttä. Valuma-alue suunnittelussa tulisi huomioida myös meneillään olevat valuma-aluehankkeet (esim. valuma-alue talkkari, Kyyvesi) ja hyödyntää niissä mahdollisesti opittuja uusia työtapoja. Lisäksi olemassa olevia vesiensuojeluratkaisuja tulisi tehostaa.
- Ryhmässä keskusteltiin, että metsätalouden vesienhoidon tavoitteiden tulisi olla suhteutettuna toteutettuihin metsätalouden toimenpidemääriin. Tällä tavoin tilastot eivät muokattuisi pelkästään itse toteutettujen toimien perusteella.
- Metsätalouden puolella omistussuhteilla on suuri merkitys. Tämä vaikuttaa esimerkiksi rahoituksen saamiseen (vrt. KEMERA, METKA). Ryhmässä keskusteltiin mahdollisesta yhteishankkeesta (Metsähallitus ja yksityiset) Keski-Suomen alueelle, jossa pureuduttaisiin vesiensuojelun kannalta tärkeisiin kohteisiin. Kohteet sijaitsisivat painopistealueilla (saattaisivat sisältää maita sekä metsähallituksen että yksityisten puolella). Tätä voitaisiin esittää maakunnallisesti edistettävänä hankkeena.
- Seuraavaksi ryhmässä keskusteltiin vaellusesteistä ja kalateistä. Todettiin, että tarkemmalle tiedolle olisi tarvetta. Keskustelussa esitettiin myös VESTY-aineiston tuomista paremmin käyttöön. Kaikkea VESTY:yn tallennettua tietoa ei ole kuitenkaan mahdollista julkaista.
- Hyvistä käytänteistä todettiin, että ELY-keskukselta saatujen ojituslausuntojen kautta ojitusilmoituksissa olevaa tietoa saadaan hyödynnettyä myös suunnittelussa.
- Yleisesti ryhmässä keskusteltiin, että keskeisten kysymysten tulisi sisältää enemmän konkretia.

26.5.2023

KESELY/197/2021

Kokouspaikalla läsnä olleen ryhmän kommentteja:

- Vesien tilaan vaikuttavat suunnitelmat tulisi saattaa käytäntöön ja suunnitellut toimenpiteet toteutukseen. Usein on myönnetty avustuksia hankesuunnitelmien laatimiseen ja selvityksiin; nyt tarvitaan lisäksi käytännön tekoja vesien tilan parantamiseksi. Maanomistajien mukanaolo hankkeissa koetaan tärkeäksi.
- Seurannan merkitys on olennainen hankkeiden vaikuttavuuden arvioimiseksi.
- Valuma-alueajuiset kunnostushankkeet otettava lähtökohdaksi, sillä järvi on valuma-alueensa summa. Järvireiteillä saattaa olla useita kuormittavia toimintoja ja lisäksi esim. säännöstelyä, ja vesien tila tulee nähdä osatekijöiden muodostamana kokonaisuutena. Esimerkkinä onnistuneesta valuma-alueen kunnostushankkeesta mainittiin Keurusselän valuma-alueen hankkeet, joissa on mukana myös isoja metsänomistajia (UPM ja Finnsilva). Isojen metsänomistajien osallistuminen hankkeisiin saattaa lisätä myös yksityisten metsänomistajien kiinnostusta osallistua hankkeisiin.
- Mikäli maatalouden vesistövaikutukset vähenevät peltopinta-alan pienentyessä, nousee metsätalouden osuus vesistövaikutuksissa. Keskiössä ovat erityisesti turvemaiden toteutettava metsätalous. Tässäkin yhteydessä metsäyhtiöiden saaminen mukaan vesiensuojeluhankkeisiin koettiin olennaiseksi.
- Pienet luokittelemattomat vesistöt, joihin esim. turvemaiden metsätalous aiheuttaa paineita, halutaan jatkossa huomioida entistä paremmin.
- Padot ja esteet ovat edelleen este vesien hyvän tilan saavuttamiselle. Koko EU:n alueelle on asetettu vapaiden virtavesien 25 000 km tavoite. Luonnonohitusuoma ei välttämättä ole riittävä jokijatkumoksi, vaan pitäisi olla riittävän suuri uoma.
- Käytöstä poistettujen turvetuotantoalueiden jälkihoito on tärkeää Keski-Suomessakin. Pohdittiin JTF-rahoituksen mahdollisuuksia (esim. soveltuuko 70 %:n tuki turvetuotantoalueen lunastamiskuluihin?) ja voisiko ekologisen kompensaaion myötä muodostua markkinat myös turvetuotantoalueiden jälkihoitohankkeille ”avaimet käteen ” -tyyliin.
- Hanketoimijoiden puute on pullonkaula. Kunnissa on halua hakea rahoitusta, mutta ei resursseja pyörittää hankkeita. Kunnissa kaivataan hanketoimijoita ja alustavia suunnitelmia.
- Pohjavesille riskejä muodostavat etenkin tiesuolaus ja maa-ainestenotto. Pintavesien vaikutusta pohjavesiin ei saa myöskään unohtaa.

26.5.2023

KESELY/197/2021

Keskusteluosio 2:

Tässä keskusteluosiossa pyrittiin edelleen kehittämään edellä esiin nostettuja keskeisiä kysymyksiä esim. ryhmittelemällä niitä tai miettimällä tarkemmin konkreettisia keinoja keskeisten kysymysten edistämiseksi.

Etäryhmän 1 kommentteja:

- Vaellusyhteyksien ennallistamisessa tulisi huomioida myös alasvaellusmahdollisuudet ja alasvaellusratkaisuihin liittyvät kehittämistarpeet.
- Kaikenlaisen olemassa olevan tiedon hyödyntämiseen tulisi kiinnittää huomiota, esim. eri toimijoilta kertyvän koekalastustiedon saaminen keskitettyyn koekalastusrekisteriin.
- Vesistöjen säännöstelyn tarkistamistarpeet tulisi huomioida. Suuri pinnankorkeudenvaihtelu voi vaikuttaa esim. rantaeroosioon.
- Laajempina keskeisten kysymysten kokonaisuuksina hahmottuvat valuma-alueen tarkastelu ja ilmastonmuutoksen huomioiminen, vesistökuunnostukset ja nousuesteiden poistaminen sekä tiedon jakamisen ja yhteistyön lisäämisen merkitys.
- Olisiko mahdollista lisätä/käynnistää reittikohtaisia hankkeita, joissa huomioitaisiin kokonaisuus sis. mm. hulevedet, maa- ja metsätalous, pistekuormittajat. Hankkeissa tulisi olla mukana seuranta. Voisiko hankevastaavana olla esim. joku valtakunnallinen säätiö? Avustuksissakin voisi ehkä pyrkiä huomioimaan jatkossa tulosten vaikutuksen tukiprosenttiin (eli hankkeilla olisi tulostavoitteita).
- Toimenpiteiden priorisoinnissa tulisi huomioida vesistökokonaisuus ja toimenpiteiden vaikutukset: painotus vaikuttavimpiin toimenpiteisiin.

Etäryhmän 2 kommentteja:

- Ryhmän 2 syventävissä keskusteluissa pohdittiin, että vesiasioiden paikkatietoja ja tietokantoja tulisi hallinnoida yksi isäntäorganisaatio. Pohdittiin, että tällaisina isäntäorganisaatioina voisivat olla mahdollisia esim. yksittäinen johtava ELY-keskus, SYKE ja LUKE.
- Ryhmässä pidettiin tärkeänä, että kaikki vesiensuojelutoimenpiteet saataisiin yhteen paikkatietoaineistoon. Tällä hetkellä eri organisaatioilla on omat järjestelmät.
- Vesiensuojelutoimien suunnittelun yhteydessä maanomistajuus on yleensä moninaista (yksityinen, toiminnanharjoittaja, valtio). Tätä kautta toimenpiteiden toteuttamista jarruttavat usein myös mahdolliset intressiristiriidat.
- Metsätalouden puolella paremmalla suunnittelulla (paremmilla aineistoilla) olisi mahdollista arvioida onko esim. ojitustoimenpiteen tarpeellisuutta. Tällöin osa ojituksista voitaisiin mahdollisesti jättää tekemättä. Paremmat suunnittelutyökalut olisivat hyödyksi nykyisinkin käytössä olevien rakenteiden (lietekuopat, suon ennallistaminen, pintavalutuskentät) suunnittelussa. Metsätalouden puolelta todettiin, että ministeriöstä on tullut ohjausta (luonnonhoidon tavoitteet)

26.5.2023

KESELY/197/2021

vesiensuojelurakenteiden osalta. Luonnonhoidon tavoitteisiin kuuluvat hehtaaritavoitteet esim. jouto- ja kitumaiden vesiensuojelurakenteiden käyttöönottoon.

- Turvetuotannon puolelta keskeiset kysymykset voisivat liittyä osin alueiden jälkikäyttöön. Ryhmässä todettiin, että pumppaamojen lopettamisen yhteydessä vanhoille tuotantoalueille muodostuu kosteikkoja. Keskusteltiin, että jälkikäyttöksi jääneille kosteikoille olisi mahdollista ohjata lisävaluma-alueita vanhan tuotantoalueen ulkopuolelle. Näin muodostunut kosteikko palvelisi suurempaa ja moninaisempaa aluetta. Lisäalueet olisi mahdollista toteuttaa, kunhan tuotantoalueiden lupavelvoitteet ovat lakanneet.
- Syventävässä keskustelussa ilmastonmuutoksen vaikutuksesta metsätalouden puolelta todettiin, että kunnostusojitusten ojasyvyyden ovat jo nyt madaltuneet. Tällä pyritään siihen, että hiili hajoaisi hitaammin. Tällä on vaikutusta myös mahdolliseen tulevaisuudessa tapahtuvien kuivien jaksojen haittojen torjuntaan.
- Metsätalouden luontopohjaisilla ratkaisulla (esim. kosteikot) voisi olla myös rooli mahdollisesti lisääntyvien metsäpalojen torjunnassa.

Kokouspaikalla läsnä olleen ryhmän kommentteja:

- Nyt tarvitaan konkreettisia toimenpiteitä. Seurannan avulla saadaan tietoa hankkeen vaikutuksista, minkä pohjalta toimia osataan kohdentaa tehokkaasti ja oikein.
- Valuma-alue on käsiteltävä kokonaisuutena, jolloin myös hankkeet ovat laajempia ja vaikuttavampia ja mahdollisesti myös pidempiaikaisia.
- Turvemaiden metsätaloudessa vesiensuojeluratkaisut voisivat liittyä jatkuvan metsänkasvatuksen suosimiseen ja kunnostusojituksen tarpeen kriittiseen arviointiin. Maanomistajien näkökulma on huomioitava ja pyrittävä esim. huoltovapaisiin ratkaisuihin vesiensuojelurakenteissa.
- Pohjavesien suojelu on tärkeää. Raakavesinäkökulmasta katsottuna vedenhankinta ei kannata kovin kaukaa yhdyskunnista eikä pohjavesivarantoja ole ”liikaa” Keski-Suomessa.
- Riskivedet eli vesistöt, joiden tila on riskissä heikentyä alle tilatavoitteen tulisi nostaa keskiöön. Ilmastonmuutos ja siihen liittyvät epävarmuudet tuovat lisähaasteita.
- Säännöstelyillä on iso rooli Keski-Suomen vesien tilaan.

Keskusteluosio 3:

Tässä keskusteluosiossa keskusteltiin mitä toiveita ja näkemyksiä yhteistyöryhmällä on kuulemisaineiston sisällölle ja esittämistavalle.

Etäryhmän 1 kommentteja:

VHA-tason karttaesitykset saattaisivat riittää, jos kuulemisaineistossa on linkkejä tarkempiin karttoihin. Olisi tärkeää voida tarkastella vesiä/tietoa myös tarkemmalla tasolla kuin VHA-taso.

26.5.2023

KESELY/197/2021

Etäryhmän 2 kommentteja:

Ryhmän 2 keskustelussa todettiin, että eTPO ei ollut vielä ollut käytössä. Toiveena kuitenkin oli paikattietoon perustuvaa tiedonvälitystä. Todettiin, että kuvien ja vesistöalueiden kuvaukset ovat olleet toiminnanharjoittajan puolella ihan hyödyllisiä. Ryhmässä ei kaivattu vanhaa paperista versiota vaan uudet sähköiset (esim. eTPO) asiakirjat saivat kannatusta. Isompien organisaatioiden osalta juuri asiakirjojen raskaus nousi esille, koska samalla henkilöllä saattaa olla useampien vesienhoitoalueiden asiakirjoja luettavana. Ryhmässä keskusteltiin myös asiakirjat eivät suoraan palvele yksittäisiä henkilöitä (esim. oman mökkijärven asiat).

Kokouspaikalla läsnä olleen ryhmän kommentteja:

Kuulemisaineiston esitysmuodon tulisi palvella kuulemisen kohderyhmää, mutta haasteena on kohderyhmän heterogeenisuus. Kuulemisasiakirjan tulisi olla nykyistä pienempi, ehkä vain yksi A4. Suunnittelualuekohtaiset tai reittitasoiset kartat, joissa esim. eri paineet merkittynä, ovat havainnollistavia. Kuulemisaineistoa karttoineen tulisi voida käyttää sujuvasti myös kännykällä.